

Predplata u Šibeniku:
Pojedini broj stoji 4 para.
Na kuću 6 para.
Predplata van Šibenika:
na godinu 8 Kr.,
na po godinu 4 Kr.

Vlastnik,
izdavaatelj i odgovorni urednik:
VLADIMIR KULIĆ.

HRVATSKA RIEČ

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Pisma i predplate šalju se uređništvo. — Nefrankirana se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju. — Oglasi se izdaju po 30 para, probotom, zahvato, itd. po 40 para redak ili po pogodbi.

Tiskarnica
Ivan Sfağilnatz
Trg Sv. Ivana.

Branitelji slobode...

U cilom svijetu pri izborima odlučuje većina. Manjini ostaje dakle, da se dotle pripravlja, dok svojom većinom ne nadjača protivnika. U tom pripravljaju stoji joj na raspoloženje sva ona sredstva, koja su kadra, da joj pribave privrženika. Za to vidimo, da sve stranke rade onako, kako im je prema njihovom programu najpobitnije. Bilo na političkom, bilo na administrativnom ili socijalnom polju, one svojim radom nastoje, da svoga protivnika nadjačaju ili prisile na popuštanje, na ngovaranje, na kompromis. Ako manjina ima dobrih i zdravih ciljeva, ako ima ljudi, koji tim ciljevima svojim životom i djelovanjem odgovaraju, onda je ona sjegurna svoje pobjede. Puk, narod u svojoj ukupnosti hoće da napreduje i sledi ljude od napredka.

Naprotiv i najjača većina, koja ne odgovara svomu zadatku, koja nije sposobna za napredak, ili koja je, što je još gore, zadojena samo osobnim interesima, samoživstvom, izrabljivanjem javnih ustanova na svoju korist, mora da se razpane, da podlegne, da izgine.

To je sudbina svih zdravih manjina i svih nezdravih većina. U tomu sastoji napredak ljudstva.

Ove obćenite istine morali smo napomenuti, jer one nam daju ključ za pravo razumijevanje obćenitih izbora u Šibeniku.

Tko poznaje onošaje i razvitak stranaka u Šibeniku, zna, da su kolovodje današnjih nezadovoljnika njekoć bili gospodari u ovoj Obćini.

Zna nadalje, da se protiv njima odavna podigla oporba, koja se je svakim danom jačala. Ova oporba razvila je svoju djelatnost i na političkom i na ekonomskom i na socijalnom temelju i kroz dugi niz godina svojeg rada okupila je oko sebe sve, što je jačega i zdravijega u cijeloj obćini. Tim svojim radom i napredkom postala je tako moćna, da se bez nje i proti njoj nije dalo

nijednoj stranci dalje obstojati. Taj napredak manjine nametnuo se ondašnjoj većini, i došlo je do toga, da je sama većina, već slaba, bila prisiljena predati rukovodjenje javnih posala mladim i snažnijim rukama. Manjina postala je većinom. Ovom događaju pokorili su se svi bolji življi, a samo oni, koji su od ovoga imali osobne štete i oni, koji su mislili, da se na račun obćenitosti moraju uzdržavati, ili čak nezastuženo napredovati, nisu se mogli prilagoditi, jer su uvidjali, da je za njih odzvonilo.

Naravna je stvar, da su u tu svrhu sve moguće poduzimali. Ali, kako nisu imali ni zdravih, ni poštenih ciljeva, a još manje prikladnih ljudi, tako nisu imali ni poštenih sredstava, nego im je cijela borba sastojala u varanju, u sili, u prijetnjama, u ocrnjivanju.

Svak, tko poznaje razvitak svih tih odnošaja i ljudi, znao je već unapried, da će ova i ovakova manjina, skalupljena samo u sebične svrhe, posve lasno podleći.

Ova i ovakova manjina razvila je barjak narodne stranke, prikazivala se vjernom čuvaricom njezinih načela itd., i toliko je uspjela, da se sva bivša narodna stranka za nju zagrijala na način, koji prelazi granice lealne borbe. Osobito listovi te stranke, kao „M. Jedinstvo“ i „C. Hrvatska“, zauzeli su se za nju na način, koji se ne može ni zaboravit, ni oprostiti. „M. Jedinstvo“, vjerno svojemuz zadatku trovanja javnoga života, nije u tome poznavalo i ne poznaje granica ni pristojnosti, ni poštenja.

Ovi listovi, zaboravljajući, da su oni bili orudje svake izborne sile, najednom dolaze, da se nepravedno zauzimlju za tobož potlačenju slobodu, za javni moral, za političku lealnost. „M. Jedinstvo“ zaboravlja Makarsku, Gradac, Vrgorac, Vis, Muć, Lećevicu, Omiš, pa čak i Vodice, a ustaje za omražene, sebične, izgubljene nezadovoljnike u Šibeniku, samo za to, jer misli, da

su oni sljedbenici narodne stranke.

Kad se radilo o svakovrstnim, odurnim i najsilovitijim bezzakonima proti pravašima, onda je „M. Jedinstvo“ bilo branič tih bezzakonja. Kad se u Vodice silom raspustilo vieće bez uzroka, kad im se nametnulo silnika, kad se tu od preko 2 godine upotrebljava svaka nezakonitost i zulum, „M. Jedinstvo“ i njegovi pokrovitelji šutili su i šute. Kad se radi o Šibenskim izborima, pri kojima nije počinjena nikakva sila, nikakva nezakonitost, pri kojima je vladala najveća sloboda, najveći red i mir, „M. Jedinstvo“ ima obraza, da ustaje na obranu potlačenih u ime slobode.

Kad je svakomu bilo vidljivo ono silno mnoštvo birača iz Grada, iz Rogoznice, Primoštena, Krapnja, Mandaline, Zatona, Konjevratu, Blica, Perkovića, Slivna, Rasline, koja su mjesta bila listom uz nas i koja sačinjavaju ogromnu većinu Obćine, „M. Jedinstvo“ još dolazi da govori o njevoj sili i bezzakonju i njekakvoj nepravici nanešenoj nezadovoljnicima. — Dolazi još sa smišnom i djetinjastom tvrdnjom o njekakvoj većini nezadovoljnika. A „C. Hrvatska“ skroz neupućena, posve pristrana, ima i ona obraza da usvaja izmišljotine „M. Jedinstva“.

I to sve rade ti listovi tobož u ime slobode, u ime čistoće izbora, a u stvari jer misle, da će tako uzpostaviti prevlast stare narodne stranke.

Kod tih listova nema lealnosti, a po tom nisu oni kadri, da govore u ime slobode i javnog morala, jer da to mogu, oni bi priznali, da je nezavisniji, bolji, svjestniji, izobraženiji dio pućanstva bio listom za našu stranku.

Da imaju pojma o političkom moralu, oni bi priznali, da se proti Hrvatima u Šibeniku udružilo cijelo samoživstvo, da se od naših protivnika razvila autonomaska zastava, da su se otvoreno nudili svakomu, da su glasovali sa dobrim dielom tali-

jana i srba za talijanske i srbske viećnike, koje su sami predložili. Da imaju političkog morala oni bi priznali, da se u Šibeniku nije borila hrvatska stranka proti hrvatskoj stranci, nego da se je proti hrvatskoj misli udružilo sve, što je sebično u ovoj obćini, bez razlike stranaka i narodnosti.

Da imaju političkog morala oni bi priznali, da je s nami bilo sve što je probudjenijega po selima, ne samo, nego oni bi javno izpovjedili, da je uz nas bila ogromna većina u svim izbornim tiecima, a navlastito bi naglasili, da je ogromna većina II. i I. tiecla bila uz nas, da su u tim tiecima ljudi nezavisni, izobraženi, dobrostojeći. Oni bi javno kazali, da su samoživci bili tako slabi i malobrojni, da se na izbore ne bi bili ni prikazali, da se nisu iz svih stranaka udružili, te da se nisu nadali u zaštitu starih bezzakonja, kakova se događjala u Makarskoj itd. i u kakova se još, uzaludno, nadaju od mješovitog povjerenstva.

S ovim poručujemo i „M. Jedinstvu“ i „C. Hrvatskoj“, da u svojem pisanju budu iskreniji i pošteniji, a ne samo strančari bez političkog morala, za koji tobož ustaju.

Gospodarsko zadrugarstvo.

Jaka sila, koja može da bitno utiče na razvitak gospodarstva u obće, a poljodjelstva napose, to je gospodarsko zadrugarstvo. — Kod nas, gdje poljodjelac oskudjeva dobrim poljodjelskim spravama, zdravom gospodarskom poukom, a nada sve potrebitom vjeresijom, u zeman, kad su mu male svote novca nužne za poljske i u obće za domaće potrebe, gospodarsko bi zadrugarstvo moglo da se uvrić i razprostrani, kao malo gdje. Sama ćud našeg naroda naklona je na udruženje. Nema sela, koje nema svoju fabriceriju, nema ćkvice, koja nema po koju bravovštinu. Narod, koji je ovako naućan živjeti u druztvu, lako pristupa i k gospodarskim udrugama. Stog opažamo, da u ovom pravcu nije teško kod nas osnovati ovu ili onu vrst gospodarske udruge, nego je teško, da udruaga zadovolji potrebama, koje narod ima, a to ili s razloga, što udruaga ne raspolaže dostatnom kolićom novca, ili što joj nedostaje sprema za ovu ili onu obrtnu gospodarsku granu, kojoj je namijenjena.

Veliki upliv, što ga gospodarsko zadrugarstvo ima na blagostanje poljodjelstva drugih pokrajina, uvidjeli su i naši rodoljublji, te nisu propustili prigode, a da se njom ne okoriste, te osnovaše ovdje ondje bilo blagajnice, sirarnice, zadruge za uljarstvo, ribarstvo, rusmarin i t. d.

Ovakvih udruaga bit će do jedno 50—60 u našoj pokrajini. Broj njihov bio bi dostatan; a da se uvidi ovdje ondje po koji traćak gospodarskog napredka dotičnog kraja. Nu žalibože nije tako. — Mi smo više puta pitali same sebe za uzrok tome i našli smo ga u našoj pocijepanosti. Ekonomaska organizacija na zdravu temelju može jedino tome doskoćiti.

Hrvatski grad Šibenik i mletački dužd Petar II. Orseolo

Nego, oko god. 995., poremetili se dobri odnošaji izmedju Hrvata i Mletćana.

U ovo doba bijaše postao mletaćkim duždum Petar II. Orseolo, unan i odvažan muž, te već u tridesetogodi, ne mogavši podnositi da Mletćani plaćaju svakomti danak Hrvatima, upotrebi svu lukavost svoju, da ih od toga danka oslobodi.

Ulagivajuć se Carigradu, nazivajuć se primjerice „robom“ cara byzantskog, Petar Orseolo je postepeno dospio u toliko prijateljstvo s Byzantom, da mu je izišoćni car Vasilije II. oko god. 995. predao sva svoja tobožnja prava na dalmatinske gradove, koji nekoć priznavahu vrhovnu vlast Carigrada.

Važno je primjetiti, da se izmedju tih primorskih gradova u onodobnim iz-

pravam ne spominje grad Šibenik, koji ostade od svog postanka svedjer i nepokolebivo odan i vjeran svome hrvatskom narodu i vladaru.

Ujedno car Vasilije udjeli duždum Petru hršovulju (pismo sa zlatnim pečatom), kojom su se davale mletaćkim trgovcima velike polakšice; time je mletaćka trgovina postala unosnijom i pravila veliku utakmicu hrvatskim trgovcima.

Lukavi dužd Petar znao je, da ustup primorskih gradova ne će mu ni malo vriediti, ne budu li se oni htjeli podvrći lavu sv. Marka, a znao je i za brigu, kojom hrvatski trgovci idjahu u susret svojoj budućnosti.

Trebalo je zato te gradove nagovratiti i mamiti ih, neka se stave pod mletaćku zaštitu, pa da će onda i njihovi brodovi uživati polakšice kao i mletački u luci carigradske.

Duždum Petru podje taj pokušaj za rukom, te je na skoro imao svoju stranku

u primorskim gradovima Dalmacije, u kojima element latinski ne bijaše još izćeznuo, i u kojima mu bijahu najbolji pomagajući mletaćki trgovci, a većim dielom latinsko svećenstvo.

Agenti mletaćkoga dužda ne nadjoše, kako ćemo skoro vidjeti, nikakova odziva u hrvatskomu gradu Šibeniku, u kojemu ne bijaše latinskoga življa, a građani i glagolsko svećenstvo ostadoše vjerni svomu hrvatskomu kralju Držišlavu.

Videći se sada dužd Petar II. Orseolo u položaju, da može prkositi hrvatskomu kralju Držišlavu, odvratiti istomu, koji je bio poslao svoje poslanike u Mletke, da utjeraju obićni danak, porugljivo: „Ne marim šiljati vam ga po kakvom god poslaniku; nego, dade li Bog zdravlja, ne ću usmanjkati, da sam glavom dodjem, da tu obezu izpunim.“

I doista na Spalovo (28/5) god. 998. mletaćki dužd s velikom silom brodovlja dojedri u hrvatsko primorje.

